

*De eerste halramen van
Jachthuis Sint Hubertus*

Ze zien het licht!

De beroemde glas-in-loodramen in de hal van Jachthuis Sint Hubertus kennen voorgangers. Die eerste serie was te donker namelijk. Na honderd jaar opgeslagen te zijn, zien de oorspronkelijke ramen sinds deze zomer het licht weer. Ze zijn ingepast in het nieuwe Park Paviljoen op de Hoge Veluwe. Dicht bij het Jachthuis. GEERTJE HUISMAN &

YURI VAN DER LINDEN

Bijna een eeuw bleven ze onzichtbaar, de originele glas-in-loodramen uit de hal van Jachthuis Sint Hubertus. Helene Kröller-Müller liet ze kort na de plaatsing in 1922 weer uit het nieuwe gebouw op de Hoge Veluwe verwijderen. Niet omdat de afbeeldingen die Artur Hennig had ontworpen haar niet bevielen, maar omdat zij het geheel te donker vond. Door het gebrek aan licht kwam de hal als architectonisch kunstwerk onvoldoende tot zijn recht. Deze zomer zijn de gebrandschilderde ramen in het fonkelnieuwe Park Paviljoen enkele kilometers verderop aangebracht. Tot die tijd verbleven ze in het depot van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Jachthuis Sint Hubertus is tussen 1914 en 1920 gebouwd om zakenrelaties van Anton Kröller in te ontvangen. Het ingenieuze bouwwerk is ontworpen door architect Hendrik Berlage en werd later een familieonderkomen. Berlage haakte al voor het huis klaar was af na onenigheid met de vrouw van Kröller, Helene, drijvende kracht achter de bouw. Diverse kunstenaars creëerden ook na 1920 onderdelen van het Jachthuis. Bart van der Leck werd gevraagd voor onder meer

De eerste, te donkere ramen voor de hal van Jachthuis Sint Hubertus zijn nu in het Park Paviljoen op de Hoge Veluwe aangebracht

de ramen van de centrale hal. Maar hij leverde geen concreet resultaat en net als met Berlage raakte de opdrachtgeefster met hem in onmin. Zij vroeg toen de Duitser Hennig voor de halramen.

Boodschap

Hennig kreeg de taak om de symboliek van Hubertus uit te beelden, de beschermheilige van de jagers. Het was de boodschap van zijn legende die Helene Kröller-Müller aan bezoekers van hun jachtterrein wilde meegeven: wijsheid en bezonnenheid moeten zegevieren boven aardse genoegens en verlangens. Hennig werkte in de religieus-expressionistische stijl. Hij gold als een veelbelovend kunstenaar, die van grote betekenis was voor de moderne kunst, iets waar Kröller-Müller veel waarde aan hechtte.

Hubertus' moment van inkeer is verbeeld in het middelste raam

De middelste drie ramen geven de legende van de heilige Hubertus weer. Op Goede Vrijdag in het jaar 683 ging de edelman uit jagen in de Belgische Ardennen. Dat was een weinig verheven tijdverdrijf op zo'n belangrijke kerkelijke dag. Hij achtervolgde een groot hert, toen dat zich opeens naar hem omkeerde en er een lichtgevend kruis in zijn gewei verscheen. Hubertus zag letterlijk en figuurlijk het licht. Zijn moment van inkeer is verbeeld in het middelste raam. Het raam aan de linkerkant toont zijn jachthonden, die twee mannetjesherten aanvallen. Aan de rechterkant zijn enkele hinds zichtbaar, waarvan een met een kalf.

Een arend

Het raam helemaal links komt uit het open trappenhuis dat aan de hal grenst. Daar staat een arend op geschilderd, die twee kleinere vogels aanvalt. De voorstelling sluit mooi aan bij de woeste jacht met de honden. Helemaal rechts, op het raam uit de gaanderij die uitziet op de hal, voedt een pelikaan haar jongen met bloed uit haar eigen borst. Dat is een symbool voor de zich opofferende Christus. Gottfried Heinersdorff van glastelier Puhl & Wagner in Berlijn vervaardigde de ramen naar het ontwerp van Hennig. De twee buitenste zijn veel lichter dan die uit de hal zelf, maar ook deze zijn in 1922 weggehaald.

Daarna bood Kröller-Müller Hennig een tweede kans. Hij ontwierp een nieuwe serie, beduidend lichter van kleur. Ook bracht hij enkele compositorische wijzigingen aan. Zo keerde het fors afgebeelde paard van Hubertus niet terug. De tweede reeks ramen mocht blijven en bevindt zich nog steeds in de vensters van het Jachthuis. De oorspronkelijke serie werd opgeslagen in de kelder. Na de bouw van zijn buitenhuis raakte Anton Kröller in financiële problemen. Een stichting nam in 1935 zijn landgoed met huis over en de Staat de verzameling kunst van zijn vrouw. Die is sindsdien in het Kröller-Müller Museum te zien, iets verder op de Hoge Veluwe. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed beheert het roerende erfgoed uit het Jachthuis, zoals de meubels, maar ook de originele halramen. Bij een opruimactie in 1989 zijn ze overgebracht naar het depot van de Rijksdienst. Ze zijn in 2000 gerestaureerd, waarna is geprobeerd er een nieuwe locatie voor te vinden binnen het Nationale Park De Hoge Veluwe.

Kleine kapel

Henk Bremmer, de kunstadviseur van Helene Kröller-Müller, deed al in de jaren twintig de eerste suggestie. Hij stelde voor in het bos een kleine kapel te bouwen om de ramen alsnog een plek te bieden. Maar zo'n kapel is nooit gerealiseerd. De gedachte van Bremmer was zo gek nog niet, want de religieuze ramen zouden in een kapel goed tot hun recht komen. En de sterke binding van de opdrachtgeefster met het park zorgt voor een optimale context. Om verwijderde glas-in-loodramen opnieuw te laten functioneren is het verstandig om maximaal recht te doen aan de voorstellingen en de oorspronkelijke plaats. Deze aanpak past de Rijksdienst regelmatig succesvol toe, want de dienst beheert in de kunstcollectie van de Staat zo'n driehonderd losse ramen. De Jachthuisramen zijn dan ook het meest op hun plek op de Hoge Veluwe. Een nieuwe kans ontstond toen het Park Paviljoen gebouwd werd, met informatiebalie, zalen, winkel en restaurant. Eind juni is het geopend door de koning. Op de eerste verdieping zijn de ramen bevestigd, in de foyer. Net als in het Jachthuis bevinden de middelste drie zich het dichtst bij elkaar. Lampen achter het glas maken de donker gebrandschilderde ramen goed zichtbaar. En wie er een blik op werpt, vergeet niet: wijsheid en bezonnenheid zegevieren boven aardse genoegens en verlangens. ☒

Geertje Huisman, specialist roerend erfgoed, en Yuri van der Linden, conservator oude toegepaste kunst, beiden bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, verzorgden deze plaatsing, g.huisman@cultureelerfgoed.nl & y.van.der.linden@cultureelerfgoed.nl. Zie ook www.hogeveluwe.nl.

FOTO'S REC. NANETTE DE IONG

Jachthuis Sint Hubertus is ontworpen door Berlage

De tweede serie ramen van Artur Hennig, in de hal, is beduidend lichter van kleur